

»En dag i skole er bedre end ingenting, for den dag kan ingen tage fra børnene«

To danskere står bag teltskoler i flygtningelejre tæt på den syriske grænse. Projektet forsøger at få børn i skole under svære betingelser og har nu opført 12 skoler.

FLYGTNINGE

JACOB FUGLSANG

I må ikke tage vores skole!«.

Sådan lyder børnenes råb gennem natten tæt på grænsen til Syrien. Af sikkerhedsgrunde skriver vi ikke nøjagtigt hvor. Det lokale politi er i gang med at rydde en af de store lejre, hvor flygtninge fra Syrien klumper sig sammen. Rydningen går også ud over børnenes teltskole. »Børnene stiller sig foran bulldozeren. De kæmper imod og har kampgejst. Lærerne siger, at hvis de absolut skal rive noget ned, så skal de tage deres hjem. De skal ikke tage skolerne«, siger Maren Elise Skjerlie Gilling, der er uddannet lærer og grundlægger af '5 skoler'. Hun er sammen med partneren Zarah Kirketerp-Møller blevet vækket midt om natten, fordi lejren skal ryddes. Nu.

Flygtningelejren er en blandt mange af dem, der opstået i kølvandet på, at krigen i Syrien siden 2011 har jaget over 13 millioner mennesker på flugt. De mange mennesker er på flugt enten i Syrien eller i landene omkring.

Den aften får lærerne sammen med Maren og Zarah pakket skolen sammen, så de kan få den opført igen et andet sted. Men ingen af dem vil nogensinde glemme flygtningebørnenes reaktion, og hvordan reaktionen viser, hvad skolen betyder for dem.

Da de senere besøger den nye lejr, hvor skolerne er flyttet hen, får de begge et chok.

»De sidste billeder, vi har af børnene, er, at de kæmper for deres skole. Der er liv i øjnene, og børnene er aktive. Nu er det helt andre børn. Deres udtryk er slukket. De er syge, de er snottede, hoster og går på bare tæer. Det er koldt og råt om natten og sygt varmt om dagen. Der er ikke elektricitet. Der er ikke rent vand. Der er ingen sikkerhed omkring dem. De bor på den bare jord«, fortæller Zarah og fortsætter:

»Der stinker forfærdeligt. Normalt tager vi et klassebillede og siden hen et fjolebillede, hvor vi laver ansigter. Børnene kunne ikke fjolle længere. De var ikke børn længere.«

»Den lejr, de kom fra, var de født og opvokset i. I den lejr var de glade. Hver gang vi kom, så kom de ud og plukkede blomster. Vi kunne lege med dem. De var på en eller anden måde forbundet med stedet. Nu var de et nyt sted. Et eksil i eksilet. Det ser vi hele tiden.

Der er ingen, der passer på de her børn. De er overladt fuldstændig til sig selv«, siger Maren.

Episoden afspejler det arbejde, som udføres i organisationens 5 skoler, og den vekselvirkning mellem håb og håbløshed, der er del af arbejdet. Den viser også, hvilken afgørende rolle teltskolerne spiller for børn, der ikke har meget andet at miste, og hvor skolen er et holddepunkt i deres rå tilværelse.

Vefa og Osama

Historien her handler om Vefa og Osama. Den handler om mødet mellem børn, der intet har, og voksne, der arbejder for at give børnene en skoledag, et glimt af en fremtid og en mulighed for at være børn sammen med andre børn under en telt-dug.

Det er lige midt i den trøstesløse lejr, som børn er blevet flyttet til, at Maren og Zarah møder Vefa.

»Hun står der bare. Det er næsten altid muligt at få et lille smil frem eller lidt leg kørende. Men Vefas lys er gået ud, og hun har lukket sig fuldkommen inde. Denne verden er bare ikke til at holde ud. Den kampgejst, jeg altid synes, vi ser, den er bare slukket.«

Vefa går ikke i skole, men det gør Osama. Det gør hele forskellen for de to børn. For uden skolen er hverdagen kun blafrende plastic i midlertidige telte, fraværende forældre, der kæmper for at skrabe føden sammen, og ansvaret for at passe deres søskende. Vefa er en af de utallige børn af syriske flygtninge, som Maren og Zarah gerne vil hjælpe, og som de vil lede efter, når de næste gang rejser til grænselandet omkring Syrien.

Osamas historie er en anden. Han er en af dem, der er lykkedes at hjælpe, og som takket være en skole i et telt nu går i en skole af mursten.

»Osama har været med fra starten og er en solstråle. Han er blevet en slags hjælpe-lærer og har et kæmpe overskud. Han har lært det lokale sprog i vores skoler«, fortæller Maren.

Solstrålehistorier var der ikke mange af, da Maren første gang mødte børn af de syriske flygtninge i en lejr tæt på Syriens grænse. Hun var i området for at lave undervisningsmateriale om børn på flugt beregnet til elever i den del af verden, hvor skole bliver betragtet som en naturlig del af alle børns hverdag. Børnenes apati gjorde et uafrystligt indtryk.

De er børn, der som små voksne passer deres søskende, mens forældre kæmper for føden som daglejere hos landmænd i området.

»Børnene strejfer. Jeg ser børn, der går med bukserne hængende ned for skridtet og ingen underbukser. Jeg ser små piger løbe med en baby i fødderne som en trækvogn«, siger Maren.

Det er de oplevelser, som får Maren til at tage initiativ til organisationen '5 skoler', som hun nu driver sammen med Zarah.

»Vi kalder dem de glemte børn. Børn, der ikke eksisterer. Der er jo millioner af dem, men der bliver sjældent talt om dem. Vi tog for eksempel fat i en anerkendt lokal ngo i et af nabolandene og sagde 'Hey, der er alle de her mennesker. Kan I hjælpe?' Svaret var nej. Flygtninge siges jo at være der midlertidigt, så de kunne ikke hjælpe«, siger Zarah Kirketerp-Møller.

De forsøgte derfor at tage flygtningebørnenes umulige situation op i Danmark. Daværende udviklingsminister Ulla Tørnæs (V) henviste til, at alle flygtninge

ge får hjælp og adgang til skoler gennem en aftale mellem EU og Syriens nabolande.

»Super«, siger Zarah ironisk. Det er så langt fra den virkelighed, som hun og Maren selv kan konstatere, når de besøger lejrene.

Kender ingen farver

For en teltskole kan bygges, skal der være opbakning fra forældrene i lejren og fra den uofficielle leder, der er i de fleste lejre.

»Så finder vi en plads til skolen og spørger os for i lejren. Er der nogen, der har været underviser eller uddannet lærer og samtidig har det rette børnesyn?«, siger Zarah.

Hvis der ikke er plads til alle børn, bliver der rejst endnu et telt. Eller organiseret morgen- og eftermiddagshold. Alle er velkomne. Nogle har små søskende og babyer med«, siger Maren.

»De fleste elever kommer uden at få morgenmad. Vi fandt ud af, at de gik hjem om eftermiddagen. Vi spurgte os selv: Kan de ikke bare gå hjem og spise og så komme tilbage? Men det gør de ikke, for der er ikke noget mad. Så de går hjem og sover. Derfor skal vi sørge for, at de får mad«, siger Zarah.

»Det er enormt voldsomt at opleve, hvor lidt børnene egentlig kan. Når vi f.eks. spørger dem: Hvilken farve kender du? Så siger Hardi på 12 år: 'Jeg kender ikke nogen farver ... Jo jeg kender bil'. Når det kun handler om overlevelse, så forstummer sproget. Når man ikke forestiller sig noget, så mister man håbet. Så vi oplever, at børnene bare er tomme skaller«, siger Maren.

»Men når de så kommer i skole, sker der et skift. Så er det, som deres øjne går fra at være vendt mod jorden til at blive vendt mod hinanden«, siger hun.

Zarah supplerer: »Der opstår det her magiske rum. Det er lige gyldigt, hvor fin skolen er. Det er et rum for dem, der ellers ikke ville have en skole. Børnene vil vildt gerne lære, og de lærer at læse og skrive. De fleste børns forældre er analfabeter, og vi giver dem værktøjer, som ingen kan tage fra dem igen.«

Med vilje er teltskolerne midlertidige. De skal ikke provokere de lokale myndigheder, som insisterer på, at flygtningene ikke bor der permanent. Og det selv om de børn, der nu går i teltskolerne, oftest er født og opvokset i lejrene og aldrig har kendt andet.

»Flere store organisationer har den holdning, at hvis de er til stede, er det også en blæstempling af, at der er uregister-

FAKTA

Flygtningekrise

13 mio. syrere er siden 2021 tvunget på flugt fra deres hjem. 6,7 mio. er internt fordrevne i Syrien, mens mere end 5,5 millioner har søgt i sikkerhed i Tyrkiet, Libanon, Jordan, Irak og Egypten. 2,5 mio. ud af de syrere, der er flygtet til nabolande, er børn.

Foreningen '5 skoler' blev stiftet i 2019 og driver i dag 12 skoler. Desuden arbejder de med undervisning i børneopdragelse, prævention, tidlige ægteskaber, personlige grænser samt hygiejne, tandpleje og ernæring.

Arbejdet er finansieret af en række private fonde og virksomheder, foruden private donationer. I år indsamlede foreningen godt 3 millioner kr.

Se mere på www.5skoler.net

rede lejre. Fordi vi er små, kan vi holde os under radaren«, siger Zarah og fortæller, at Røde Kors' søsterorganisation, Røde Halvmåne, indimellem kommer og deler lidt suppe ud. Ellers er der ingen hjælp at få.

Organisationen '5 skoler' har nu opført ti skoler og har to på vej. En af skolerne er bygget i træ, men gemt under plastic, for at den ikke skal syne af for meget.

»Nu har vi også vores første murstensskole på vej. Det er en gammel skole, hvor der ikke har været elever i 30 år, og som vi har fået lov at renovere. Den bliver til i samarbejde med myndighederne, og der får vores elever eksamenspapirer«, siger Zarah og fortsætter: »Det er en vigtig anerkendelse af os og af, at børnene eksisterer. Vores drøm er på længere sigt, at børnene får papir på deres uddannelse og kan bruge det til at komme videre.«

Osama er på vej

Osama er et af de børn i flygtningelejrene, der har udsigt til en fremtid. Han startede på en teltskole tilbage i 2019.

»Vi har taget seks børn, der har gået i vores skole i to år og har sendt dem til den lokale skole. Osama er en af dem. For selv om børn per definition har ret til at komme i skole ifølge de aftaler, der er lavet

mellem EU og Syriens nabolande, så er det ikke tilfældet. Der er mange forhindringer: Sprog, uniformer, madpakker, lompepenge og fordomme. Der har vi sagt, at vi betaler uddannelsen frem til universitetsniveau«, siger Maren og indrømmer, at hun var spændt på, om eleverne kunne klare skiftet fra teltskolen til en rigtig skole.

»Men det virker til, at det går«, siger hun.

Zarah supplerer: »Vi har ikke lyst til at lave et parallelsamfund i lejrene. Vi vil gerne have eleverne sluset ud i det lokale samfund. Hvis de skal blive i de lande, flygtningelejrene er i, så vil det være optimalt, at de kan komme på gymnasium der og få venner.«

Men hvad med kvaliteten af uddannelsen og lærernes pædagogiske arbejde? Hvordan kan de følge med i det på 3.500 kilometers afstand fra adressen i København?

»Vi har det mest fantastiske hold. Vi har en fyr, der har været frivillig i Røde Halvmåne i mange år, som har en stor platform på sociale medier. Han har et netværk, som er helt fantastisk, og han er ude på skolerne hver dag«, siger Zarah.

Maren supplerer: »Men der er også børnene. Vi interviewer børn og forældre hver gang, vi er der. Vi har haft en lærer, som måtte stoppe, fordi børnene var bange for hende.«

Der er flere ting at glæde sig over i den udvikling, som '5 skoler' er midt i. For eksempel har en tysk kvinde kopieret teltskolerne i:1.

»Hun har lavet to-tre skoler. Hende hjælper vi«, siger Zarah, som også sammen med Maren glæder sig over, at de nu kan gøre lidt mere for lærerne, der fungerer som enmandshære i hver deres teltskole. De har for nylig haft det første lærermøde, hvor de samlede alle lærerne. Strømmen svigtede, så det blev varme colaer og lunkne pizzaer.

»Men lærerne var så glade. De vil så gerne blive bedre, og de føler en stor stolthed.«

Leder efter Vefa

Succeshistorier som den om Osama giver lyst til at nå ud til mange flere børn. For eksempel til Vefa. Men det er svært, fordi flygtningene flytter. Både fordi de bliver tvunget til det af politi og bulldozere. Men også fordi mange voksne flygtninge lever som daglejere, der bevæger sig fra plantage til plantage for at arbejde til lav løn og uden rettigheder.

Det er følelsen af at se, hvordan teltsko-

■ Børnene her er blandt de heldige, som bliver undervist i en af de midlertidige 'teltskoler', som '5 skoler' driver i en flygtningelejr tæt på den syriske grænse. Foto: Privatfoto

ler hjælper børn og gør en kæmpe forskel for de børn, der går i dem og samtidig konstatere, at de ikke er i nærheden af at kunne nå og hjælpe alle.

Den følelse griber både Zarah og Maren i den nye lejr, de besøger efter bulldozernes hærgen.

»Her kunne vi lave 20 skoler, men stadig ikke dække behovet. Så vi beslutter, at de børn kan vi ikke hjælpe«, siger Zarah.

»Så det, der slider, er alt det, I ikke kan?«

»Ja. I de fleste lejre når vi alle og siger aldrig nej til nogen børn. Men det måtte vi gøre her«, siger Zarah.

Både hun og Maren går til debriefing hos psykologer fra forsvarer. Det er netop håbløsheden, de bearbejder her.

»Så ligegyldigt, hvor mange penge I kan rejse, kan I ikke møtte behovet?«

»Nej og det er enormt deprimerende ved det her job. Derfor tegner jeg en stjerne mentalt for hver dag, børnene har gået i skole. Det klammer vi os til, fordi det er det, vi formår at gøre. Vi kan jo ikke redde hele verden. Men for de børn gør det en verden til forskel at få lov til at komme i skole. Være en del af et fællesskab, hvor de betyder noget«, siger Maren.

»Vefa er nu flyttet, og vi håber, at vi finder hende. Vi vil prøve gennem kontakt med lærerne, og hun har en stor familie. Så vi vil prøve og se, hvordan vi kan hjælpe hende«, siger Zarah.

»Sådan er det. Vi får kontakt til nogle børn, og næste gang, vi kommer, er de væk. Men en dag i skole er bedre end ingenting, og den dag kan ingen tage fra dem«, siger Maren.

De glæder sig begge over, at de nu har skabt skole i 900 dage eller snart tre år. »Vi har hele tiden haft sådan en bekymring om, hvordan vi skulle finde finansiering. Men det kan vi nu se, at det kan vi godt. Folk vil gerne«, siger Zarah.

Maren supplerer: »Det er blevet vores mission. Vi bygger skoler, men vi bygger først og fremmest mennesker. Demokrati og ligeværdige børn. Vi tager også ud til danske skoler og forsamlingshuse og fortæller om projektet. Vi er førstehåndsvinder til en tragedie, og det føler vi et virkeligt stort ansvar for at være. Andre skal også være disse børns vidner.«

Det er følelsen af at se, hvordan teltsko-

lærerne har lavet to-tre skoler. Hende hjælper vi», siger Zarah, som også sammen med Maren glæder sig over, at de nu kan gøre lidt mere for lærerne, der fungerer som enmandshære i hver deres teltskole. De har for nylig haft det første lærermøde, hvor de samlede alle lærerne. Strømmen svigtede, så det blev varme colaer og lunkne pizzaer.

»Men lærerne var så glade. De vil så gerne blive bedre, og de føler en stor stolthed.«

Succeshistorier som den om Osama giver lyst til at nå ud til mange flere børn. For eksempel til Vefa. Men det er svært, fordi flygtningene flytter. Både fordi de bliver tvunget til det af politi og bulldozere. Men også fordi mange voksne flygtninge lever som daglejere, der bevæger sig fra plantage til plantage for at arbejde til lav løn og uden rettigheder.

Det er følelsen af at se, hvordan teltsko-

jacob.fuglsang@pol.dk